

GENDER STUDIES

വൈദ്യശാസ്ത്രരംഗത്തെ മുസ്ലിം സ്ത്രീ സാന്നിധ്യം: പ്രവാചകൻ മുഹമ്മദ് നബിയുടെ കാലഘട്ടത്തിൽ

ഡോ. സിന്റില എൻ.ജെ.
അസിസ്റ്റന്റ് പ്രൊഫസർ
ഇസ്ലാമിക ചരിത്ര വിഭാഗം
മഹാരാജാസ് കോളേജ്, എറണാകുളം
E-mail: scintilanj@gmail.com

മുഹമ്മദ് ശാഹിദ് പി. വി
ഗവേഷണ വിദ്യാർത്ഥി,
ഇസ്ലാമിക ചരിത്ര വിഭാഗം,
മഹാരാജാസ് കോളേജ്, എറണാകുളം
Email: hafizshahidtkd@gmail.com

സംഗ്രഹം

മുഹമ്മദ് നബിയുടെ കാലഘട്ടത്തിൽ വൈദ്യസേവന രംഗത്ത് പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന മുസ്ലിം വനിതകളെ കുറിച്ചും ചരിത്ര പ്രമാണങ്ങളിൽ അവരെ കുറിച്ചുള്ള രേഖപ്പെടുത്തലിനേയും കുറിച്ചുള്ള അന്വേഷണം.

താക്കോൽവാക്കുകൾ: മുസ്ലിം സ്ത്രീ, വൈദ്യശാസ്ത്രം, ഇസ്ലാമിക ചരിത്രം.

ഇസ്ലാം വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിന് വലിയ പ്രാമുഖ്യം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. ആരോഗ്യസംരക്ഷണ ശീലങ്ങളെക്കുറിച്ചും രോഗപ്രതിരോധ പ്രവർത്തനങ്ങളെക്കുറിച്ചും കൃത്യമായ നിർദ്ദേശങ്ങൾ പ്രവാചകൻ മുഹമ്മദ് നബി അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുയായികൾക്ക് നൽകിയതായി ഹദീസ് ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഉദ്ധരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഇസ്ലാമിന്റെ ആരംഭഘട്ടത്തിൽ തന്നെ വൈദ്യശാസ്ത്ര പഠനത്തിന് മുസ്ലിംലോകം വലിയ പ്രാധാന്യം നൽകിയിരുന്നു. തിബ്ബുന്നബവി എന്ന പേരിൽ പ്രത്യേക പ്രവാചക വൈദ്യശാസ്ത്രരീതി തന്നെ രൂപപ്പെടുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്.¹

പ്രവാചകൻ മുഹമ്മദ് നബിയുടെ കാലത്ത് ആതുരസേവനരംഗത്ത് പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന ഏതാനും ചില മുസ്ലിം വനിതകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു. നിർഭാഗ്യവശാൽ രേഖപ്പെടുത്തപ്പെട്ട ചരിത്ര രേഖകളിൽ അവരുടെ പ്രവർത്തനങ്ങളെ നീതിപൂർവ്വം അടയാളപ്പെടുത്തിയതായി കാണുന്നില്ല.² ഏറ്റവും ശ്രേഷ്ഠമായ അറിവ് എന്നത് പ്രവാചകന്റെ അഭിപ്രായപ്രകാരം ഓരോ സാഹചര്യത്തിലേക്കും ആവശ്യമായ അറിവ് എന്നതാകുന്നു. ഈ അർത്ഥത്തിൽ വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിലുള്ള

അറിവിന് ഇസ്ലാമിൽ ലോകത്ത് ജീവൻ നിലനിൽക്കുന്നിടത്തോളം പ്രാധാന്യമുണ്ട്. മതപഠനത്തിന് ഇസ്ലാം കൽപ്പിക്കുന്ന അതേ പ്രാധാന്യം തന്നെ വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിലെ അറിവിനും ഉണ്ട്. ഗ്രീക്ക് ഭാഷകളിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന മെഡിക്കൽ ടെക്സ്റ്റുകളെ അബ്ദാസിയാ കാലഘട്ടത്തിൽ അറബി ഭാഷയിലേക്ക് വിവർത്തനം ചെയ്തിലൂടെയാണ് മുസ്ലിങ്ങൾക്കിടയിൽ വൈദ്യശാസ്ത്രപഠനത്തിന് കൂടുതൽ പ്രചരണം ലഭിക്കുന്നത്.

മുസ്ലീം സ്ത്രീ സമൂഹം മാനവസമൂഹത്തിന് വിലപ്പെട്ട സേവനങ്ങൾ സമർപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നവരാണ്. വൈദ്യശാസ്ത്രരംഗത്ത് ഇബ്നു സീനയെ പോലെ പ്രശസ്തരായ മുസ്ലീം പുരുഷഭിഷഗ്വരന്മാർ നിരവധിയാണ്. ഈ മേഖലയിൽ മുസ്ലീം സ്ത്രീ സമൂഹവും ശ്രദ്ധേയമായ കാൽവെയ്പുകൾ നടത്തിയവരാണ്. ആദ്യകാല മുസ്ലീം സമൂഹത്തിൽ ആതുരസേവനരംഗത്ത് സ്ത്രീകൾ മുൻപന്തിയിലുണ്ടായിരുന്നു. യുദ്ധവേളകളിൽ മുസ്ലീം സൈനികർക്കൊപ്പം അവരുടെ ചികിത്സാസഹായത്തിനുവേണ്ടി വനിതകളും പങ്കെടുത്തിരുന്നു. റുഹൈദ അൽ അസ്ലമിയ്യ, ശിഫ ബിൻത് അബ്ദുല്ല, നസൈബ ബിൻത് ഹാരിസ് തുടങ്ങിയവർ മുഹമ്മദ് നബിയുടെ കാലത്തെ നിപുണരായ മുസ്ലീം വനിതാ ചികിത്സകരായിരുന്നു.³

വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിനോടുള്ള മുഹമ്മദ് നബിയുടെ സമീപനം

ജ്ഞാനസമ്പാദനത്തിന് ഇസ്ലാം വലിയ പ്രാധാന്യം കൽപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. വിദ്യ നേടൽ ദൈവത്തോടു അടുപ്പിക്കുന്നതും അത് പരമമായ സന്തോഷത്തെ പ്രതിനിധീകരിക്കുന്ന ഒരു ദൈവിക കൽപ്പനയായും ഇസ്ലാം വിഭാവനം ചെയ്യുന്നു. ആരോഗ്യപരിപാലനത്തിന് ചിട്ടയായ ജീവിതക്രമം പ്രവാചകൻ അനുയായികൾക്ക് പകർന്നു നൽകിയിരുന്നു. രോഗപ്രതിരോധത്തിന് മരുന്നുകൾ സ്വീകരിക്കാൻ വിമുഖത കാണിച്ചവരോട് കർശനമായി അവ സ്വീകരിക്കുവാനും വാർധക്യമൊഴികെ മരുന്നുകളില്ലാത്ത ഒരു രോഗാവസ്ഥയേയും ദൈവം സൃഷ്ടിച്ചിട്ടില്ലായെന്നും മരുന്നുകളുടെ ഉപയോഗത്തിലൂടെ ദൈവം രോഗിയെ സുഖംപ്രാപിപ്പിക്കുമെന്നും മുഹമ്മദ് നബി അനുയായികളെ പഠിപ്പിച്ചു.⁴ ഈ അധ്യാപനങ്ങൾ അക്കാലത്തെ മുസ്ലീം സ്ത്രീകൾക്കും പുരുഷന്മാർക്കും വൈദ്യ ശാസ്ത്രരംഗത്തെ അറിവ് സ്വായത്തമാക്കുന്നതിനും അത് സമൂഹത്തിന്റെ നന്മയ്ക്കായി ഉപയോഗിക്കുന്നതിനും വലിയ പ്രചോദനം നൽകി.

പെൺകുഞ്ഞു ജനിച്ചാൽ അനഭിമാന ഭാരത്താൽ അവളെ ജീവനോടെ കഴിച്ച് മൂടിയിരുന്ന ഒരു സാമൂഹ്യ വ്യവസ്ഥിതിയിൽ നിന്നും അവൾക്ക് ജീവിക്കുവാനും അറിവ് നേടി സമൂഹത്തിന് സേവനം അനുഷ്ഠിക്കാനുമുള്ള സാഹചര്യം പ്രവാചകൻ അറേബ്യയിലെ സ്ത്രീസമൂഹത്തിന് ഒരുക്കിക്കൊടുത്തു.⁵

മുഹമ്മദ് നബിയുടെ കാലത്തും അതിനുശേഷം വന്ന ഖലീഫമാരുടെ കാലത്തും മുസ്ലീം സ്ത്രീകൾ, ഇസ്ലാമിക മതവിദ്യ, വൈദ്യശാസ്ത്രം, സാഹിത്യം എന്നീ മേഖലകളിൽ കഴിവ് തെളിയിച്ചിരുന്നു. മുസ്ലീം സാമൂഹ്യജീവിതത്തിൽ സ്ത്രീകൾ വൈദ്യശാസ്ത്രരംഗത്ത് സജീവമായിരുന്നുവെന്ന് ചരിത്ര സ്രോതസ്സുകൾ വ്യക്തമാക്കുന്നു. യുദ്ധത്തിൽ മുറിവേറ്റ രോഗികളെ പരിപാലിക്കുന്നതിനോടൊപ്പം അവരുടെ മുറിവുകൾ വൃത്തിയാക്കി, രക്തസ്രാവം നിർത്തുക, ചെറുശസ്ത്രക്രിയകൾ, ഹിജാമ കൊമ്പുവെക്കൽ, കൊത്തിവെക്കൽ തുടങ്ങിയ ചികിത്സാമുറകളും അവർ ചെയ്തിരുന്നു.⁶

മുഹമ്മദ് നബിയുടെ കാലത്തെ പ്രധാന വനിതാ ചികിത്സകർ

പ്രവാചകന്റെ കാലത്ത് വനിതകൾ വിവിധ വൈജ്ഞാനികമേഖലകളിൽ ശ്രദ്ധേയമായ മുന്നേറ്റങ്ങൾ നടത്തിയിരുന്നു. ഇസ്ലാം മതത്തിലെ വളരെ പ്രധാനപ്പെട്ട പല അടിസ്ഥാന വിധികളുടേയും ആധാരം പ്രവാചക പത്നി ആയിരുന്നവരുടെ അറിയപ്പെട്ട ഹദീസ് വചനങ്ങളാകുന്നു. മത വിജ്ഞാനത്തിന് പുറമെ വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിലും നിപുണരായിരുന്ന മുസ്ലിം സ്ത്രീകളുണ്ടായിരുന്നു. അക്കാലത്ത് നിലനിന്നിരുന്ന നാട്ടുവൈദ്യം നന്നായി അറിയാവുന്ന ചില സ്ത്രീനാമങ്ങൾ ശ്രദ്ധേയമാണ്. അവരെ ഇവിടെ പരിചയപ്പെടാം.

റുഫൈദ അൽ അസ്സമിയ്യ

റുഫൈദ അൽ-അസ്സമിയ്യ മദീന നിവാസിനിയായിരുന്നു. മദീനയിൽ ആദ്യമായി ഇസ്ലാം സ്വീകരിച്ചവരിൽ ഒരാളാണ് അവർ. മദീനയിൽ എത്തിയ മുഹമ്മദ് നബിയെ സ്വീകരിക്കാൻ മറ്റ് അൻസാർ സ്ത്രീകൾക്കൊപ്പം അവർ നേതൃത്വം നൽകി. മദീനയിലെ ഇസ്ലാമിന്റെ ആദ്യ നാളുകളിൽ സാമൂഹിക, വൈദ്യസേവന മേഖലകളിൽ സജീവമായിരുന്ന അവർ ആദ്യത്തെ വനിതാ മുസ്ലിം ശുശ്രൂഷക കൂടിയായിരുന്നു.⁷ നിരവധി സ്ത്രീകൾക്ക് മാതൃകയായിരുന്ന റുഫൈദ അൽ അസ്സമിയ്യ അവരുടെ ചികിത്സാ കഴിവുകൾ ഉപയോഗിച്ച് മറ്റ് സ്ത്രീകളെ രോഗപരിചരിക്കാനിടയാക്കുകയും അവരെ ആരോഗ്യപരിപാലനമേഖലയിൽ ജോലി ചെയ്യാനും പരിശീലിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. മികച്ച ഒരു സാമൂഹിക പ്രവർത്തക കൂടിയായിരുന്ന അവർ രോഗങ്ങളുമായി ബന്ധപ്പെട്ട സാമൂഹിക പ്രശ്നങ്ങളെ പരിഹരിക്കുന്നതിലും മുനിട്ടിറങ്ങിയിരുന്നു.

റുഫൈദ അൽ-അസ്സമിയ്യയുടെ പിതാവ് സഅദ് അൽ-അസ്സമി അക്കാലത്തെ മികച്ച ഒരു വൈദ്യനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിൽ നിന്നാണ് റുഫൈദ ചികിത്സാരീതികൾ പഠിച്ചത്. ആതുരസേവനത്തിൽ സ്വയം സമർപ്പിച്ച റുഫൈദ ഒരു വിദഗ്ദ്ധചികിത്സകയായി. പല യുദ്ധങ്ങളിലും മുസ്ലിങ്ങളുടെ കൂടാരങ്ങളിലെ സൈനികചികിത്സാലയത്തിൽ അവർ തന്റെ സേവനങ്ങൾ ചെയ്തു.⁸ യുദ്ധങ്ങളിൽ പരിക്കേറ്റ സൈനികർക്ക് അവൾ പരിചരണം നൽകി. ഖനഖ് യുദ്ധവേളയിൽ സഅദ് ഇബ്നു മുആദിന് പരിക്കേറ്റപ്പോൾ മുഹമ്മദ് നബി അദ്ദേഹത്തെ റുഫൈദയുടെ കൂടാരത്തിൽ പാർപ്പിക്കാനും ചികിത്സിക്കാനും ഉത്തരവിട്ടു. പ്രവാചകന്റെ കാലത്ത് റുഫൈദ തന്റെ ചികിത്സാവൈദഗ്ദ്ധ്യം ഉപയോഗിച്ച് സമൂഹത്തിന്റെ വൈദ്യസംബന്ധിയായ ആവശ്യങ്ങൾ നിറവേറ്റാൻ ശ്രദ്ധിച്ചു.

പ്രാഥമിക ശുചിത്വ രീതികളാണ് പ്രധാനമായും രോഗികളിൽ അവർ ചെയ്തിരുന്നത്.⁹ സാധാരണക്കാരുടെ ഇടയിലെ രോഗങ്ങളേയും അതിന്റെ കാരണങ്ങളെ കുറിച്ചും റുഫൈദ ശ്രദ്ധാലുവായിരുന്നു. സഹയാത്രികരായ ഒരു കൂട്ടം സ്ത്രീകളെ രോഗപരിചരിക്കാനിടയാക്കുന്നതിന് റുഫൈദ പരിശീലിപ്പിച്ചിരുന്നു. മുഹമ്മദ് നബിയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ നടന്ന യുദ്ധങ്ങളിലുടനീളം റുഫൈദയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ സന്നദ്ധ സേവകരുടെ സംഘം യുദ്ധങ്ങളിൽനിന്നും അപകടത്തിൽപ്പെട്ടവരെ ചികിത്സിച്ചു. ബദർ, ഉഹുദ്, ഖനഖ്, ഖൈബർ തുടങ്ങിയ യുദ്ധങ്ങളിൽ അവൾ മുസ്ലിം സൈനികർക്കൊപ്പം പങ്കെടുത്തിരുന്നു.¹⁰

മുസ്ലിം സൈന്യം ഖൈബർ യുദ്ധത്തിന് പോകാനൊരുങ്ങുമ്പോൾ റുഫൈദയും ഒരു കൂട്ടം രോഗപരിചരിക്കികളും മുഹമ്മദ് നബിയുടെ അടുത്തുചെന്ന് പരിക്കേറ്റവരെ ചികിത്സിക്കാനും

സഹായിക്കാനും സൈന്യത്തോടൊപ്പം യുദ്ധത്തിന് പോകാൻ അനുവാദം ചോദിച്ചു. അവരോടൊപ്പം പോകാൻ മുഹമ്മദ് നബി അവർക്ക് അനുവാദം നൽകി. വളരെ മികച്ച രീതിയിൽ ജോലി ചെയ്തു റുഹ്മെദയുടെ സംഘത്തിന് പ്രവാചകൻ യുദ്ധ മൂലയിൽ നിന്നും യഥാർത്ഥത്തിൽ യുദ്ധം ചെയ്തു ഒരു സൈനികന് ലഭിക്കുന്ന അത്രയും ഓഹരി നൽകുകയുണ്ടായി. അവരുടെ ആതുര സേവന പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുള്ള അംഗീകാരമായിരുന്നു അത്.

യുദ്ധേതര കാലത്ത്, അവശർക്ക് സഹായം നൽകിക്കൊണ്ട് റുഹ്മെദ തന്റെ മാനുഷിക പ്രവർത്തനങ്ങൾ തുടർന്നു. നിരലംബരായ കുട്ടികളെയും അനാഥരെയും വികലാംഗരെയും ദരിദ്രരെയും പരിചരിക്കുകയും അവരുടെ ആരോഗ്യത്തിനുവേണ്ടി പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തു. മുസ്ലീം ലോകത്തെ ആതുരശുശ്രൂഷയുടെ സ്ഥാപകയായി അറിയപ്പെട്ട അവരെക്കുറിച്ച് നിരവധി പണ്ഡിത ലേഖനങ്ങളും പിൽകാലത്ത് എഴുതപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

ഷിഹാ ബിൻത് അബ്ദുല്ലാഹ്

ഇവരുടെ യഥാർത്ഥ പേര് ലൈല എന്നായിരുന്നു. മക്കയിലെ പ്രമുഖ ഖുറൈശി ഗോത്രമായ ബന്തു ആദ് പരമ്പരയിലാണ് ജനനം. മക്കയിൽ വെച്ച് ഇസ്ലാം മതം സ്വീകരിച്ച ഷിഹാ മദീനയിലേക്ക് പലായനം ചെയ്ത് അവിടെയാണ് പിന്നീട് ജീവിച്ചത്. മദീനയിൽ പ്രവാചകന്റെ പള്ളിയുടേയും മദീന പട്ടണത്തിന്റേയും ഇടയിലായിരുന്നു അവരുടെ വീട്. മദീന നിവാസികൾക്കിടയിൽ തന്നെ ജ്ഞാനിയായ ഒരു സ്ത്രീയെന്ന നിലയിൽ അവർക്ക് പ്രശസ്തി ഉണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ ഉപനാമമായ അൽ-ശിഹ എന്ന അറബി പദത്തിന്റെ അർത്ഥം “രോഗശാന്തി” എന്നതാകുന്നു. നാടോടി വൈദ്യത്തിൽ അവർക്ക് നല്ല പ്രാഗൽഭ്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. അക്കാലത്ത് മക്കയിൽ കഷ്ടിച്ച് ഇരുപത് പേർക്കായിരുന്നു എഴുത്തും വായനയും അറിഞ്ഞിരുന്നത്. അക്കൂട്ടത്തിൽ പെട്ട ഒരാൾ കൂടിയിരുന്ന ശിഹ ബിൻത് അബ്ദുല്ല. കൈയെഴുത്തുശാസ്ത്രത്തിലും അൽ ശിഹ വൈദഗ്ദ്ധ്യം നേടിയിരുന്നു. പ്രവാചക പത്നി ഹസ്സാ ബിൻത് ഉമറിന് ശിഹ കൈയെഴുത്തുശാസ്ത്രത്തിലും പഠിപ്പിച്ച് കൊടുക്കുകയും ചെയ്തിരുന്നു.¹¹

ചെറുജീവികളുടേയും ഉറുമ്പുകളുടേയും കടിഞ്ഞൂതിരെ ഒരു പ്രതിരോധചികിത്സ അൽ ശിഹ ഉപയോഗിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. പ്രവാചകൻ അവരുടെ രീതി അംഗീകരിക്കുകയും അത് മറ്റ് മുസ്ലീം സ്ത്രീകളെ പരിശീലിപ്പിക്കാൻ അഭ്യർത്ഥിക്കുകയും ചെയ്തു.¹² ത്വക്ക് രോഗമുള്ള ആളുകളെ ചികിത്സിക്കുന്നതിലും അൽ ശിഹ പ്രാഗൽഭ്യം നേടിയിരുന്നു.¹³ റുക്യ ശറഇയ്യ എന്നറിയപ്പെട്ടിരുന്ന ഒരു ആത്മീയ രോഗശാന്തി രീതി അക്കാലത്ത് നിലവിലുണ്ടായിരുന്നു. അൽ ശിഹ ആകലയിൽ അതിവ പ്രാവീണ്യമുള്ളവളായിരുന്നു.¹⁴

നസൈബ ബിൻത് കഅബ്

മദീനയിൽ ഇസ്ലാം മതം സ്വീകരിച്ച ആദ്യകാല സ്ത്രീകളിൽ ഒരാളാണ് നസൈബ ബിൻത് കഅബ്. ഉമ്മു അമ്മാറ എന്ന പേരിലായിരുന്നു അവർ സമൂഹത്തിൽ അറിയപ്പെട്ടിരുന്നത്. മദീനയിൽ താമസിച്ചിരുന്ന ബന്തു നജ്ജാർ ഗോത്രത്തിലെ അംഗമായിരുന്നു അവർ. പ്രമുഖ സ്വഹാബിയായിരുന്ന (പ്രവാചക അനുയായി) അബ്ദുല്ലാഹ് ഇബ്നു കഅബിന്റെ സഹോദരിയും ഹബീബ് ഇബ്നു സൈദിന്റെ മാതാവുമായിരുന്നു അവർ¹⁵. ഇസ്ലാമികചരിത്രത്തിലെ പ്രസിദ്ധ

മായ രണ്ടാം അവബാ ഉടമ്പടിയിൽ മദീനയിൽനിന്നും മുസ്അബ് ഇബ്നു ഉമൈറിന്റെ ശിഷ്യത്വം സ്വീകരിച്ച് മക്കയിലെത്തി പ്രവാചകൻ മുഹമ്മദ് നബിയുമായി നേരിട്ട് കരാർ ചെയ്ത് ഇസ്ലാം സ്വീകരിച്ച മദീനയിലെ പ്രമുഖരായ 72 പേരുടെ സംഘത്തിലുൾപ്പെട്ടിരുന്ന ആകെ രണ്ട് വനിതകളിൽ ഒരാൾ നസൈബ ബിൻത് കഅബ് ആയിരുന്നു. കൂടെ അസ്സാ ബിൻത് അമ്റും പങ്കെടുത്തു.

ഉമ്മു അമ്മാറ ഉഹ്ദ് യുദ്ധത്തിൽ മുസ്ലിം സൈനികർക്കൊപ്പം പങ്കെടുക്കുകയും യുദ്ധത്തിൽ മുറിവേറ്റുവരേയും പരിക്കേറ്റുവരേയും പരിചരിക്കുന്നതിൽ മുൻപന്തിയിൽ നിൽക്കുകയും ചെയ്തു.^{16,17} ഉഹ്ദ് യുദ്ധത്തിനുശേഷം നടന്ന ഹുനൈൻ യുദ്ധം എന്നീ യുദ്ധങ്ങളിലും മുറിവേറ്റ സൈനികർക്ക് പ്രഥമ ശുശ്രൂഷ നൽകുന്നതിന് വേണ്ടി അവർ പങ്കെടുത്തു.¹⁸ ഇസ്ലാമിക ചരിത്രത്തിലെ പ്രസിദ്ധമായ ഹുദൈബിയാ സന്ധിയിലും ഇവർ പങ്കെടുക്കുകയുണ്ടായി.

ഹഠന ബിൻത് ജഹ്ശ്

മുഹമ്മദ് നബിയുടെ പിതാവ്, അബൂജൂയുടെ സഹോദരി പുത്രിയാണ് ഹഠന ബിൻത് ജഹ്ശ്.¹⁹ ഇസ്ലാമിക അധ്യാപനത്തിന് വേണ്ടി മദീനയിലേക്ക് നിയോഗിക്കപ്പെട്ട മുസ്അബ് ഇബ്നു ഉമൈറിനെയാണ് ഇവർ വിവാഹം ചെയ്തത്. ജന്മദേശം മക്കയായിരുന്നുവെങ്കിലും ഭർത്താവിന്റെ കൂടെ മദീന പട്ടണത്തിലായിരുന്നു ജീവിച്ചിരുന്നത്. ഇസ്ലാമികചരിത്രത്തിൽ മുസ്ലിം സൈന്യം ഏറെ വിഷമിച്ച ഉഹ്ദ് യുദ്ധ വേളയിൽ മുസ്ലിം സൈനികർക്കൊപ്പം പങ്കെടുക്കുകയും മുറിവേറ്റ പടയാളികളെ സുരക്ഷിതമായി അവരുടെ കൂടാരങ്ങളിലെത്തിച്ച് അവർക്കാവശ്യമായ പ്രഥമ ശുശ്രൂഷ നൽകുകയും സൈനികർക്കാവശ്യമായ ദാഹജലം എത്തിക്കുകയും ചെയ്തു.²⁰

ഉമ്മു അതിയ്യ:

നസൈബ ബിൻത് അൽ ഹാരിസ് അൽ അൻസാരി എന്നാണ് ഉമ്മു അതിയ്യയുടെ യഥാർത്ഥ നാമം. പ്രവാചകന്റെ വനിതകളായ അനയായികളിൽ ഏറ്റവും പ്രധാനികളിൽ ഒരാളായിരുന്നു ഉമ്മു അതിയ്യ. ഇസ്ലാമിക മത ശാസ്ത്രത്തിൽ മികച്ച അന്താനം ഇവർക്കുണ്ടായിരുന്നു. മധ്യകാല ഇസ്ലാമിക ചരിത്രകാരനായ ഇബ്നു ഖയ്യിം ഉമ്മു അതിയ്യയുടെ പാണ്ഡിത്യത്തെക്കുറിച്ചും ഇസ്ലാമിക കർമ്മശാസ്ത്രം, ഹദീസ്, ജിഹാദ് തുടങ്ങിയവയിലെ അവരുടെ സേവനങ്ങളെക്കുറിച്ചും രേഖപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്.²¹

ഇസ്ലാം ആശ്ലേഷിക്കുന്നതിന് മുമ്പും അതിന് ശേഷവും നസൈബ ആതുരസേവനരംഗത്ത് പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നു. ഇസ്ലാം വിശ്വാസപ്രകാരം ആൺകുട്ടികളിൽ ചെറുപ്രായത്തിൽ ചേലകർമ്മം/സുന്നത്ത് കർമ്മം ചെയ്യേണ്ടതുണ്ട്. പ്രവാചകന്റെ അനുമതി പ്രകാരം നസൈബ ഈ രംഗത്ത് സേവനം ചെയ്തിരുന്നു. അവർ നബിയുടെ ചില ഹദീസുകൾ ഉദ്ധരിക്കുകയും ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. യുദ്ധങ്ങളിൽ പരിക്ക് പറ്റിയവരെ ഉമ്മു അതിയ്യ പരിചരിക്കുകയും അവർക്ക് വെള്ളവും ഭക്ഷണവും പ്രഥമ ശുശ്രൂഷയും നൽകുകയും ചെയ്തു. വൈബർ അടക്കം 7 യുദ്ധങ്ങളിൽ നബിയുടെ സൈന്യത്തോടൊപ്പം അവർ പങ്കെടുത്തിട്ടുണ്ട്.

റബീഅ ബിൻത് മുആദ്

പ്രവാചകൻ മുഹമ്മദ് നബിയുടെ കാലത്ത് ജീവിച്ച റബീഅ, നബിയുടെ ശുചിത്വശീലങ്ങളെ നന്നായി പഠിക്കുകയും അതിന്റെ കൃത്യമായ രൂപം മറ്റുള്ളവരിലേക്ക് എത്തിക്കുന്നതിൽ പ്രധാനപങ്ക് വഹിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇസ്ലാമിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട ശുചിത്വകർമ്മമായ വുജൂഅ് എന്ന അംഗ സ്നാനവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട പ്രവാചകന്റെ ഹദീസ് റബീഅയെ തൊട്ട് ഹദീസ് ഗ്രന്ഥങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിട്ടുണ്ട്. യുദ്ധങ്ങളിൽ പരിക്ക് പറ്റുന്ന സൈനികർക്ക് വേണ്ട പ്രാഥമിക ശുശ്രൂഷകൾക്ക് വേണ്ടി റബീഅ ഇസ്ലാമികചരിത്രത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട യുദ്ധങ്ങളിലെല്ലാം പങ്കെടുക്കുകയും ചെയ്തു. ദീർഘകാലം പ്രാഥമിക ആരോഗ്യരംഗത്ത് പ്രവർത്തിച്ച റബീഅ ഉമവിയ്യാ ഭരണാധികാരി മുആവിയയുടെ കാലത്താണ് മരണപ്പെട്ടത്. താരിഖു റുസൂലി വൽ മുലൂക് എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ പ്രശസ്ത ചരിത്രകാരൻ അൽ തബരി ബന്തു ഓദ് ഗോത്രത്തിൽ പെട്ട സൈനബ് എന്ന വനിതയെക്കുറിച്ച് വിവരിക്കുന്നുണ്ട്. അക്കാലത്തെ നേത്രരോഗ വിദഗ്ദ്ധയായ അവർ വിവിധ മരന്ന് നിർമ്മാണത്തിലും ഏർപ്പെട്ടിരുന്നു.

ഉപസംഹാരം

ആദ്യകാല ഇസ്ലാമിക സമൂഹത്തിൽ, സ്ത്രീകൾ സമൂഹത്തിന് ഗണ്യമായ വൈദ്യസേവനങ്ങൾ നൽകിയിരുന്നു. വൈദ്യശാസ്ത്രം വലിയ രീതിയിൽ വികസിച്ചിട്ടില്ലാത്ത അക്കാലത്ത് പ്രാദേശികമായി നിലനിന്നിരുന്ന നാട്ടു വൈദ്യ രീതികളാണ് ഉപയോഗത്തിലുണ്ടായിരുന്നത്. പ്രസവ പരിചരണം, ചെറുശസ്ത്രക്രിയകൾ, യുദ്ധങ്ങളിൽ പരിക്കേറ്റവർക്കുള്ള പരിചരണം, യുദ്ധ സമയത്ത് ആവശ്യക്കാർക്ക് ഭക്ഷണ വിതരണം, മൃഗങ്ങളുടെ കടിയേറ്റിനുള്ള ചികിത്സ, ശുചിത്വ മാനദണ്ഡങ്ങളെക്കുറിച്ചുള്ള മുന്നറിയിപ്പ്, സ്ത്രീ രോഗ ചികിത്സ തുടങ്ങിയ കാര്യങ്ങളിൽ അക്കാലത്തെ നിപുണരായ സ്ത്രീകൾ അവരുടെ സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നു. ഗ്രീക്ക് കാലഘട്ടത്തിലും ഹിപ്പോക്രാറ്റിന് ശേഷവും പുരുഷ ഭിഷഗ്വരരുടെ കഴിവുകൾ മാത്രമേ സമൂഹത്തിൽ അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നുള്ളൂ. ഇസ്ലാമിന്റെ ആരംഭഘട്ടത്തിലും സ്ത്രീകൾ ഈ മേഖലയിൽ സജീവമായി പ്രവർത്തിച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും അവയെ വേണ്ട രീതിയിൽ ചരിത്രകാരന്മാർ രേഖപ്പെടുത്തിയതായി കാണുന്നില്ല.²² വൈദ്യ ശാസ്ത്രജ്ഞരെക്കുറിച്ച് പുസ്തകം എഴുതിയ മധ്യകാല മുസ്ലിം ചരിത്രകാരനായ ഇബ്നു അബി ഉസൈബ കേവലം ഒരു വനിതാ ഭിഷഗ്വരയെ മാത്രമേ അദ്ദേഹത്തിന്റെ തഖബാതുൽ അതിബ്നു എന്ന ഗ്രന്ഥത്തിൽ പരാമർശിക്കുന്നുള്ളൂ. പ്രവാചക കാലഘട്ടത്തിന് ശേഷവും ആതുരസേവനരംഗത്ത് മുസ്ലിം സ്ത്രീപക്ഷത്ത് നിന്നും ഫാത്തിമ അൽ ഹിന്ദിയെ പോലെ ഉമ്മുൽ ഹസൻ ബിൻത് അൽ ഖാദിയെ പോലെ നിരവധി പേർ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ട്. മുസ്ലിം സ്ത്രീകൾ വൈദ്യശാസ്ത്ര മേഖലയിൽ വലിയ സ്വാധീനം ചെലുത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്നവരാണ്, എന്നാൽ ചരിത്രത്തിൽ അതിനെ വേണ്ട രീതിയിൽ അടയാളപ്പെടുത്തിയിട്ടില്ല. അതിനാൽ അവരുടെ സംഭാവനകൾ മനസ്സിലാക്കാൻ കൂടുതൽ ഗവേഷണം ആവശ്യമാണ്. പുരുഷ കേന്ദ്രീകൃത മനോഭാവത്താൽ ചരിത്രത്തിൽ തഴയപ്പെട്ട അനേകം സ്ത്രീ ആവിഷ്കാരങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിലെ ഒരു ഉപമ മാത്രമാണ് വൈദ്യശാസ്ത്രത്തിലെ മുസ്ലിം സ്ത്രീ സംഭാവനകൾ. ഇത്തരത്തിൽ വിസ്മരിക്കപ്പെട്ട സ്ത്രീശബ്ദങ്ങളെ നീതിപൂർവ്വം ഉയർത്തിക്കൊണ്ട് വരുക എന്നുള്ളത് ആധുനികതയിലേക്കുള്ള വെളിച്ചം കൂടിയാണ്.

അധാരസൂചി

1. <https://tibbenabawi.org/>.
2. https://www.pbs.org/muhammad/ma_women.s.
3. Al-Nisa'aWaMihnat Al-Tib Fi Al-Mojtama'at Al-Islamiyyah, by Omaymah Abu Bakr & Huda Al-Sa'di, Cairo (Egypt) 1999.
4. Sunan Ibn Majah, Chapters on Medicine, Vol. 4, Book 31, Hadith 3436.
5. <https://islamicseminary.us/prophet-muhammad-pbuh-the-liberator-of-women/>.
6. <https://muslimheritage.com/muslim-female-physicians/>.
7. Great women in Islamic History: a forgotten legacy <https://funci.org/great-women-in-islamic-history-a-forgotten-legacy/?lang=en> .
8. <https://saudigazette.com.sa/article/175811>.
9. Ibid.
10. Omar Kasule, "Historical Roots of the Nursing Profession in Islam," <https://www.nursingworldnigeria.com/2015/02/historical-roots-of-the-nursing-profession-in-islam>.
11. https://en.wikipedia.org/wiki/al-Shifa_bint_abdullah.
12. Al-Tib waRa'idatoho Al-Muslimat, by Abdallah Al-Sa'eed, published in Amman, Jordan 1985 (in Arabic).
13. <https://muslimheritage.com/muslim-female-physicians/>.
14. The Top Hundred of Female Companions during the Prophet Time. By Mahmoud T Halabi (punlished in Beirut, Lebanon 2004). (in Arabic).
15. Ghadanfar, Mahmood Ahmad. "Great Women of Islam", Riyadh. 2001.pp. 207-215.
16. Al-Tib waRa'idatoho Al-Muslimat, by Abdallah Al-Sa'eed, published in Amman, Jordan 1985 (in Arabic).
17. Great women in Islamic History: a forgotten legacy <https://funci.org/great-women-in-islamic-history-a-forgotten-legacy/?lang=en>.
18. Muslim Female Physicians and Healthcare Provider in Islamic History, Sharif Kef al Ghazal & Mariam Hussain, Journal of British Islamic Medical Association, Vol 7, April 2021
19. https://en.m.wikipedia.org/wiki/Hammanah_bint_Jahsh.
20. <https://muslimheritage.com/muslim-female-physicians/>.
21. Muhammad Sharif Chaudry, Women's Rights in Islam, Adam Publishers and Distributors, New Delhi, 1991, p.125.
22. <https://www.marefa.org/%D8%A3%D8%A8%D9%82%D8%B1%D8%A7%D8%B7>